

LIETUVOS KRAŠTOVAIZDIS

2

Aneta Petrová

Litva je zemí nížin: leží v průměru 150 metrů nad hladinou moře. Kopcovitější část se nachází na východ. Tam se nachází hlavně lesy porostlé kopce. Litevské řeky nejsou dlouhé, jen devět z nich je delších než 200 kilometrů. Téměř všechny z nich (mezi nimi i největší Nemunas) se vlévají do Baltského moře. Litva je zemí jezer. Nachází se jich tam více než 3000. Nejvíce jich je v kopcovité východní Litvě. Lesy pokrývají téměř čtvrtinu litevského území. Nejlesnatější je jihovýchodní část: zde rostou hlavně borovice, břízy, bílé a černé olše, osiky, duby, smrky a další stromy.

3. Kristýna Blažková

Podnebí na Litvě je různé: mořské na západě a kontinentální na východě. Tady je trochu chladněji než v západní Evropě. Průměrná roční teplota je kolem 6 stupňů. V nejchladnější době v měsíci lednu tu bývá -25 stupňů, a průměrná teplota v zimě – kolem -3 stupňů na mořském pobřeží, a na východě až -6 stupňů. Nejtepleji je na Litvě v měsíci červenci, průměrná letní teplota je 17/18 stupňů. Průměrné množství srážek za rok je 680 mm. Nejvíce srážek přinesou podzimní deště.

Klimatas Lietuvoje įvairus: jūrinis vakaruose ir žemyninis rytuose. Čia trūputį šalčiau negu Vakarų Europoje. Vidutinė metinė temperatūra yra apie +6 laipsnius. Šalčiausiu metu sausio mėnesį čia būna –25 laipsniai, o vidutinė temperatūra žiemą – apie –3 laipsnius jūros pakrantėje ir –6 laipsnius rytuose. Šilčiausia Lietuvoje liepos mėnesį, vidutinė vasaros temperatūra +17/18 laipsnių. Vidutinis kritulių kiekis per metus – 680 mm. Daugiausia kritulių atneša rudeniniai lietūs.

Kateřina Tesařov

4. st

V Litvě n mnoho nerostného bohatství. Suroviny si [Litva] vtřinou přivz: importuje ropu, kamenn uhlí, železo, zemní plyn. V posledních letech v západní časti kraje byly nalezeny nemal zásoby ropy dobr kvality. V Litvě je mořn najít rzn minerln látky: psek, hlínu, křdu, vápno, vápenec (kalcit). Velk bohatství Litvy je – jantar, kter vyplavuje bouřliv Balt (Baltsk moře).

Litva je proslul jako zemdlsk kraj – a to je pravda. Na polích se dobře daří lenu, bramboram, obilovinám. Průmyslových výrobků se zde také nemlo vyrobit. V Litvě je neřpatn (dobře) rozvinut průmysl [„radijn“] aparatury, elektrických mřcch přístrojů, lednic, textil a nbytkov průmysl. Na světě prosluli litevsk lnn tkaniny, jantarov šperky.

Zuzana Spáčilová

6.

Kurská kosa

Na západě se Litva opírá (*atsiremti, atsiremia, atsirémė*) do Baltského moře. Tam se setkává pevnina s vodním prostorem (*platybės, pl. t.* - dosl. „šíře“), tam končí širokým rozvětveným ústím největší řeka kraje, Nemunas, tam se rozprostírá Kurský záliv, který od moře odděluje hráz bílého písku – nerija. Nerija – nejmladší naše přímořská pevnina. Před pěti, šesti tisíci lety tu nebyla, jen sem tam z vody vykukovaly (*pūpsoti, pūpso, pūpsujo*) vrcholky ostrovů – pod vodou se ukrývala (*slypėti, slypi, slypėjo*) mělčina. Hrstka po hrstce se na té mělčině nahromadila zrnka písku, postupně se zvedala (*kilti, kyla, kilo*) bílá hráz. Když písek oschnul (*pradžiuoti, pradžiuona, pradžiuvo*), vítr jej rozfoukal (*pustyti, pusto, pustė* - dosl. o větru: „nosit sníh, písek“; angl. to drift) do kopečků, z kterých vyrostly duny, začala vyrůstat (*želti, želia, žėlė*) tráva a stromy.

Radoslava Filusová

7.

Ne visada kopos buvo ramios. Nie vždy boli duny tiché.

XVI-XVII amžiuje čia buvo smarkiai iškirsti medžiai, ir kopos nuo jūros pradėjo slinkti prie pamario kaimelių. V 16. a 17. st. sa tu mohutne (vy)kácali stromy a duny sa začali presúvať od mora k prímorským dedinkám.

Žmonėms teko palikti smėlyje skęstančias trobas ir keltis kitur. Ľudia museli opustiť pieskom (v pieskoch?) sa topiace chalupy a odcestovať inam.

Keturiolika kaimų buvo palaidota po smėliu. 14 dedín bolo pochovaných pod pieskom.

Bet smėlio pūgos neišgąsdino pamario gyventojų. Ale piesočné búrky neotriasly prímorskými obyvateľmi.

Prakaitas žliagė žmonių veidais, nugaros linko nuo sunkaus darbo, bet žmonių drąsa ir darnus darbas sustabdė baltąją grėsmę: jie apželdino kopas pušimis, kruopščiai jas prižiūrėjo. Pot stekal ľudom z tváří, chrbyty sa zohýbali pod ťažkou prácou, ale odvaha ľudí a harmonická práca zastavili bielu hrozbu: vysadili v dunách borovice a dôkladne sa o ne starali.

Išaugo naujos gyvenvietės. Vyrástly nové usadlosti.

Nerijos centras yra Nida. Centrom Kurskej kosy je Nida.

Jos istorijoje atsispindi visa nerijos praeitis. V jej histórii sa odráža celá jej [kosy] minulosť.

Tai sena gyvenvietė su tik pamario kraštui būdingomis žvejų sodybomis, jaukais kiemeliais. Je to stará usadlosť s rybárskymi statakami a útulnými dvorčekmi, ktoré sú typické iba pre prímorský kraj.

Visa nerijos gamta savita ir labai jautri bet kokiam išoriniam poveikiui. Celá príroda kosy je špecifická a veľmi citlivá voči akýmkoľvek vonkajším vplyvom.

Ją reikia rūpestingai globoti ir saugoti. Treba sa oňu pozorne starať a ochraňovať ju.

Tai nekasdieniškas pasaulis, toks, kurio nėra su kuo lyginti, kuris yra vienas ir tik į save panašus. Je to nevšedný svet, taký, ktorý nie je s čím porovnávať, ktorý je len jediný a tak iba na seba podobný.

8.

K. Nováková

NERINGA

(pověst)

Tam, kde se slunce noří do vln Baltu, kde Němen odevzdává svoje vody Kurské zátocy, na vysoké hoře stál mocný hrad Ventė. Jeho panovníkovi se narodila nádherná dcera, které dali jméno Neringa. Neringa rostla tak rychle, že po devíti měsících už běhala jako dospělý člověk a její lněné copy sahaly na zem. Dívka vyrostla do krásy, dobra a odvahy. Všem a vždy ráda pomáhala. Když pěnivé moře hrozilo otočit rybářskou loďku, Neringa se odvážně brodila vlnami a vynesla loďku na bezpečný břeh. Daleko se rozšířila sláva o Nerinžině krásě, dobrém srdci a jasné mysli.

9.

Anna Danielová

Jednoho dne se ze západu přihnala veliká bouře. Moře vynášelo na břeh vysoké kopce písku, vítr je však ničil. Vody řeky Nemunas i zátoky „se draly“ (*veržtis, veržiasi, veržėsi*) na pevninu (dosl. hlouběji do pevniny). Ventskému (nom. sg. f. *Ventė*) hradu, chránícímu ústí řeky Nemunas, hrozila záhuba. Neringa se ihned, bez dlouhého rozmýšlení, pustila do stavby písečné hráze okolo ventského hradu. Nabrala rukou pár písečných dun do zástěry a brodila se vlnami. Vysypala vše do moře – a znova zpět. S takovým břemenem bylo těžké brodit se proti větru, ale Neringa přesto (*vis dėlto*) postavila hráz, a zachránila ventský hrad. Právě když nesla poslední zástěru, provázek se přetrhl a písečný kopec se vysypal do moře přímo u samotného břehu. Proto je na tom místě moře mělké – snad jen metr hluboké.

Petra Šplíchalová

10.

Východní Litva

Východní pobřeží Litvy zdobí tisíce různých kopců, několik stovek jezer, potoků a rozsáhlé lesy. Někdo ten kraj nazývá Litevské Švýcarsko. Nejjezernatější v Litvě je okolí Ignaliny. Například samo Ginučiaiské pojezeří sestává z 50 různě velkých jezer. Část tohoto pojezeří je prohlášeno přírodní rezervací. Půvabný výhled na rozsahy jezer se otevírá od vrcholu Ledakalnis. Zvlášť heyké je jezero Baluošas. Jeho písčité pobřeží jsou porostlá borem, jalovci a uprostřed jsou ostrovy. A ne ledajaké! Uprostřed jednoho ostrova leží jezírko a z něho do Baluošas vesele zurčí potůček.

12.

Kateřina Nývltov

Jak vzniklo jméno Anykšiai
(bylina/legenda)

U říčky, kter vytekala z jezera Rubikiai do řeky Šventoji, přišla vesnick dvka prt prádlo. Prala dlouze, siln mchala špalčkem. Unavila se dvka, zasnila se a omylem se tak udeřila špalčkem do palce, že bolestí začala křčet „cizím hlasem“ (hodn)

- Au palec, au palec!

A tak nahlas křcela, tak bolestiv naříkala, že se na břeh seběhli obyvatelé okolních vesnic. Kdyř viděli, co se stalo, utřovali dvku, zasmáli se a rozeřli se. Od té doby tak lid začali nazývat říčku Anykřta, a kdyř v jejím uřt vzniklo mstecko, nazvali ho Anykšiai.

Lenka Hoffmannov

13.

Žemaitesk kraj

Zpadn část Litvy ař po Baltsk moře se nazývá Žemaitsko. Jeho název je spojen s představou nízkého msta. A opravdu (*ir iř tiesu*), odtud ze samého pobřz moře se dále na východ prostírá slavnostn nřina. Zde pohled zaujmou řir dlky polí, sem tam se vyskytn bařina, rýsují se lesy, svojí modří se lesknou jezera. Nejvtř a nejtajemnjř jezero tohoto kraje je Plateliai.

To zahrnuje více nž 1200 hektarů a rozprostírá se jakoby na kopci: nevelk mstecko Salantai je o 100 metrů níže nž vodní hladina jezera Plateliai. Břehy jezera se klikat a dno se dme. Pověřt říkají, že se tam ponořil palác, kde se ukrývá ohromn bohatství. Cestovatel nazývají jezero Plateliai diamantem žemaiteskho kraje.

Lucie Koutn

14.

Cestou (dosl. „při chz“) dl na západ se povrch země pořád více vln. Mezi velkými řekami – Minijou, Dubysou, Ventou a Jrou – se otevir kopcovt Žemaitsko. Nejvřř žemaitesk kopec je Medvgalis, jehoř vřka je 234 m. Tvoří ho ař sedm kopců. O tomto kopci se vypráví hodn pověstí. Jeden z nich pripomn, že kdysi tady staří Litevci pálili bohm oběti, dalř vypráví, že na vrcholu nejvřřho kopce stl pevn hrad a řdn nepřtel se ho nemohl zmocnit. A ta cel moc, říká se, se nahromadila (dosl. „veřla“) do hory – kvůli tomu se Medvgalis „dme“ takov přsn a mocn (proto vypadá ta hora tak mocn). Od Medvgalise na sever je vidět vrchol druhého kopce – Girgždt. Cesta k němu je zarostl duby. Girgždt má dva vrcholy. Na prvním je mal prohlubeň. Vypráví se, že tu bylo star litevsk posvtn msto (dosl. msto starých obřadů: apeiga, apeigos - ritual, obřad)

Lenka Mazurová

15.

Nejkrásnější Žemaitický kopec je Šatrija. Je téměř kulatého tvaru a vyčnívá jako velký „hrbolatý“ hrb v zemi. Totiž (*Mat*) tento kopec se kdysi vytvořil nikoli na okraji ledovce, jako mnoho jiných litevských kopců, ale uprostřed ledovce, jakoby v trhlině. Vrcholek Šatrije je vyvýšený jenom 227 metrů nad mořskou hladinou, ale je to nejzáhadnější žemaitská hora. Lidé povídají, že ode dávna sem často v noci na koštěti létají a hodují čarodějnice. Jiní vyprávějí (*porinti, porina, porino* - literárně vznešenější syn. pro *kalbėti*), že na hoře kdysi žili obři – tady i tam nechali třet ruiny (dosl. trčí jimi zanechané ruiny).

Východní hranicí žemaitské země je řeka Nevėžis a na severozápadě horní tok Dubysy. Dubysa je řeka krasavice ve východním kraji kopců (dosl. u východních kopců tohoto kraje), která se klikatí (*vingiuoti, vingiuoja, vingiavo*) 146 kilometrů. Na jejím pobřeží se rozprostírají nádherné louky, které každé léto se rozvoní schnoucím senem.

Kateřina Kollerová

Fragment č. 16

Dávno, velmi dávno na hradě, který stál na ostrově jezera Plateliai, žila d'áblem posedlá královna. Měla tam velmi krásný palác a na břeh jezdila na bílé klisně. Lidé se královny báli a nenáviděli ji. Mnohokrát se jí pokoušeli zastřelit, ale nikdy se to nikomu nepovedlo (dosl. nijak nemohli to udělat). [Totiž] královna bývala s železnými rukavicemi a chytala kulky/náboje.

Jednou lidí napadlo udělat kulku/náboj ze soli. S tou střelili (*šauti, šauna, šovė*) na klisnu, zasáhli ji do čela a ubili ji. Klisna se potopila a s ní i královna. Lidé se radovali a ten břeh jezera u ostrova, kde se klisna potopila, nazvali Arliakaktė [*Arklys*=kůň + *kakta*=čelo] .

Dagmar Dufková

18

Pomalou a klidně teče (*sruventi, sruvena, sruveno*) šedivý Nemunas. Uprostřed Nemunu je stromy porostlý Ostrov lásky. Proč se mu tak říká? Jedni vysvětlují, že zde v pohanských dobách kněžky pálily (*kūrenti, kūrena, kūreno*) věčný oheň ku cti bohyni (*deivė*) lásky Mildy. Jiní vypráví takt takovou legendu/bylinu (*padavimas*).

Mladá děvčata se občas (*burti, buria, būrė*) na pobřeží Nemunu. Pletla věnce a pouštěla je po řece. Jedno mladé krásné děvče pustilo také svůj věneček po proudu (*pasroviui*). Uběhlo mnoho (nemálo) času. Děvče se svým milým vypluli pojezdít loďkou (dosl. „poveslovat“: *irstytis, irstosi, irstėsi*) Nemunem. A zde u ostrova uviděla na mělčině svůj věneček. Byl–zarostlý (*įaugęs*) do písku a květy ještě kvetly. To vypovídalo o velké a stálé chlapcově lásce. Obradovalo se (*nudžiugti, nudžiunga, nudžiugo*) děvče, padla (*pulti, puola, puolė*) chlapcovi do náručí (*glėbys*) a pevně se přitiskla/přilnula (*prisiglausti, prisiglaudžia, prisiglaudė*). Loďka ztratila (*netekti, netenka, neteko*) rovnováhu (*pusiausvyra*), obrátila se (*apvirsti, apvirsta, apvirto*) a děvče s chlapcem zmizeli v hlubinách Nemunasu. Od té doby lidé přezdírají (dosl. „vymysleli název“, *praminti, pramina, praminė*) toto místo „Ostrov lásky“.

19

Lucie Kuchařová

Nedaleko od města Druskininkai se nachází impozantní (*ispūdis [m]* - dojem) Raigardovo údolí. Staří lidé povídají, že tu kdysi stálo město. Městu vládl nepoctivý/zlý (*nedoras*) kníže, který se svými poddanými měl rád hýření (*lēbauti, lēbauja, lēbavo*), hraní karet (*lošti, lošia, lošė*) a zhýralý život. Všechny pobuřovalo (*piktinti, piktina, piktino*) chování obyvatel toho města. Nakonec jednou v noci bůh Perkūnas rozbil (*sudaužyti, sudaužo, sudaužė*) městské paláce, spálil (*sudeginti, sudegina, sudegino*) domy a všichni obyvatelé se propadli do země. Objevují se lidé, kteří říkají, že se doposud pod zemí za nocí někdo zvoní/hraje (*skambinti skambina, skambino*) na zvony (*varpas*). To obyvatelé podzemí prosí o slitování (*pasigailėti, pasigaili, pasigailėjo*) a vypuštění (*išleisti, išleidžia, išleido*) na povrch. Ale nad nimi jsou bahnitě močály a husté keře. Slaná (*sūrus, sūri*) voda v Druskininkai – to jsou slzy lidí pod zemí.